

# VOJENSKÉ ROZHLEDY

ROČNÍK X.

ČÍSLO 1.

V. J. HAUNER:

## *Velkokníže Nikolaj Nikolajevič.*

Dne 6. ledna zemřel v Antibes ochrnutím srdce veliký slovan-  
ský vojevůdce světové války. Velkokníže Nikolaj, jenž po celý život  
byl upřímným přítelem všeho Slovanstva, byl vojákem tělem i duší;  
nevystupoval hrubě na veřejnost a neúčastnil se dvorských intrik,  
které zaplavovaly Petrohrad a Carské Sělo za vlády posledního  
Romanovce. Byl hrdý a velmi přísný, nenáviděl faleš a miloval spra-  
vedlnost; nebyl oblíben u dvora, kde nebylo mu volno v ovzduší  
Rasputinů a jiných podvodníků; neměli ho v lásce vyšší důstojníci,  
jimž nic nepromíjel, ale zato ho zbožňovali vojáci, vidouce v něm  
svého zastance proti všem přehmatům nadřizených.

Nikolaj Nikolajevič měl mnoho vlastností, jež ho činily vyni-  
kajícím vojevůdcem; scházela mu však jedna: aby byl populární  
mezi svými kamarády. Velkokníže byl příliš aristokrat, s dobrými  
i špatnými vlastnostmi své třídy. Byl osobně vždy čestný a ne-  
zištný, vysoké postavy, pohledu ovládajícího, šířil kol sebe ovzduší  
autority. Neměl však vřelosti, která by ho činila oblíbeným v jeho  
okolí. Nepřilnul nikdy k nikomu a nikdo nepřilnul k němu; stavěl  
se vždy do jisté vzdálenosti k lidem, kterým většinou nedůvěřoval,  
odpuzuje je hrdostí a nepřístupností. Proto také nenašel cesty  
k revolučním politikům.

Narodil se 6. listopadu 1856 jako vnuk cara Nikolaje I.; po-  
zdější car Alexandr III. byl jeho bratrancem, takže byl druhým  
strýcem cara Nikolaje II. Vojenského vzdělání se mu dostalo na-  
před na škole vojenských inženýrů a již roku 1872 byl jmenován  
poručíkem; vstoupil záhy do Nikolajevské akademie, která vcho-  
vávala důstojníky generálního štábu. Za války 1877—1888 sloužil  
již ve štábu svého otce, který byl generalissimem; při přechodu  
Dunaje u Zimnicea 15. dubna 1877 dostal za statečnost svatojirský  
kříž IV. třídy, při útoku na Šipku, kde byl ve štábu jednoho útoč-  
ného oddílu, obdržel řád Zlatého meče. Po válce sloužil u gardo-  
vého husarského pluku, prošel celou stupnicí hodností a roku 1890  
vedl při manévrech již čtyři divise jezdecké. Roku 1894 se stal  
generálním inspektorem kavalerie, jímž zůstal do roku 1905. Jako  
velitel pluku a později vyšších jednotek byl neoblíben u důstoj-  
nictva pro svou prudkost a přísnost, ale u mužstva respektován  
pro naprostou spravedlnost, s níž se vždy choval. Jinak jeho čin-  
nost v jezdecku byla blahodárná; veliké reformy, jimiž se ruské  
jezdecktvo stalo moderní zbraní, vyzuvši se z tradic staré kozácké  
okázalosti, jsou hlavně jeho dílem. Především se staral o řádné  
vzdělání jezdeckých důstojníků, kteří v Rusku, jako všude jinde,  
v té době imponovali hlavně svými kavalírskými způsoby. Velko-  
kníže tedy provedl reformu škol pro jejich vzdělání, zmoder-  
nisoval metody výcviku a služební řád pro velitele vyšších vojen-  
ských jednotek. Mimo to zlepšil službu remontní (odstranil malé

kozácké koně, které se nehodily pro řadové jezdecktvo) a provedl řádnou organizaci jezdeckých záloh, již do té doby v Rusku nebylo. Tím se řadové jezdecktvo (na čas zrušený i rozdíl mezi dragouny, husary a hulány) stalo zbraní v pravdě elitní, s jednotným výcvikem a přísnou vojenskou kázní. Bohužel, se mu nepodařilo zlomit odlišnou kozáckou tradici a zjednat, aby jejich výcvik byl totožný s ostatním jezdecktvem.

Roku 1903 byl určen velitelem skupiny armád na severozápadě ve frontě proti Německu. Když Kuropatkin, ministr vojenství před válkou rusko-japonskou, odešel po svých neúspěších do výslužby, snažil se velkokníže o vážné reformy v celé armádě, jejíž slabosti za války mu nezůstaly tajny, a jež otevřeně a nemilosrdně kritisoval. Jistě mnoho ze zlepšení, jichž se armádě dostalo po r. 1905, kdy byla nad to zachváćena revolucí, sluší přičísti na účet velkoknížete, který byl při svých návrzích veden nejlepšími úmysly, ale zároveň v té době se dostal do boje s význačnou osobností tehda se vynořivší, Suchomlinovem.

O charakteru a vlastnostech tohoto generála nemoha se zde šířiti, odkazují na nekrolog o něm ve VR. roč. VII. (1926), č. 12, str. 132; podotýkám jen, že Suchomlinov nebyl podprůměrný důstojník, který by se byl jen intrikami domohl svého postavení, nýbrž že byl osobností svého druhu zajímavou. Ale boj mezi oběma muži ruské armádě rozhodně nebyl na prospěch. Oba se snažili o povznesení armády, o tom není pochybnosti, Suchomlinov jako žák, přítel a nástupce Dragomirovův, velkokníže jako generální inspektor, jenž chtěl odstraniti vady, které se ukázaly v rusko-japonské válce. Suchomlinov byl obdivovatelem Německa a jeho armády, což by samo o sobě nebylo bývalo škodilo, neboť německá armáda, jak se pak ukázalo ve světové válce, měla mnoho předností; bohužel, studiem německých method vyvinul se u něho jistý druh germanofilství, jenž mu byl vytýkán velkoknížetem, vždy nadšeným slavjanofilem, který měl za manželku černohorskou princeznu a stál v Petrohradě v čele slovanské strany a válku s Německem a Rakousko-Uherskem považoval za neodvratnou. Velkokníže se snažil víc o praktický výcvik, zejména ve střelbě, ve které Rusové za rusko-japonské války se ukázali slabými, dále o individuální výcvik mužův; Suchomlinov tvrdil, že ruský voják je málo inteligentní k boji rozptýlenému a že tedy při výcviku nutno respektovati jeho národní povahu. Nikolaj Nikolajevič podporoval generály, kteří se na Východě osvědčili, a mnozí z těch, kteří se pak vyznamenali ve světové válce, byli jím objeveni a dosazeni do vysokých hodností, i v gardě, třeba nepocházeli z vysoké šlechty. Suchomlinov, který byl víc tradicionalista, viděl v tom revoluci a nejen on sám, nýbrž řada jiných, mezi nimiž i blízcí příbuzní Nikolajovi. Že ve všem velkokníže neměl šťastné ruky, nesmíme se diviti. Tak rozhodně se neosvědčil jeho protégé generál Ivanov, který svou nerozhodností zhatil leckterou jeho kombinaci za říjnové a listopadové ofensivy 1914. Velkokníže nebyl centralista, naopak si přál kontrolu ústřední vojenské správy (ministerstva války a generálního štábu) a zasazoval se o zřízení Rady říšské obrany, která vskutku 1905 byla utvořena pod jeho předsednictvím a byla nezávislá na ministerstvu; Suchomlinov tuto

instituci potíral, tvrdě, že Rusko není zralé pro dva paralelně vedle sebe působící nejvyšší orgány a dosáhl vskutku toho, že za jeho ministerství byla zrušena (1908).

Ruská armáda právě v letech 1905—1914 prodělávala přerod z těžkopádného organismu, jímž byla za absolutistických vlád předešlých panovníků, k modernějšímu pružnějšímu systému konstitučnímu s nádechem parlamentarismu. Byly zde dva vzory, které bylo lze adoptovat a po případě adaptovat: německý, kde vedle ministerstva, odpovědného parlamentu, existoval téměř samostatný náčelník generálního štábu, odpovědný a referující přímo císaři, a vzor francouzský, kde ministr války měl jediný právo přímého referátu u hlavy státu a chef generálního štábu mu byl přímo podřízen. V této věci velkokníže spolu s generálem Palicynem zastávali způsob německý, naproti tomu Suchomlinov systém francouzský, který je obvykle zaveden v zemích konstitučních; stál na tom, aby ministr byl jediné odpovědný za všechny změny a události v armádě. Proto zavrhoval také Radu říšské obrany, jež chtěla uskutečňovati reformy a tvořiti plány, za něž ministr nemohl neb nechtěl převzít odpovědnost. Car se po delší dobu nemohl rozhodnouti pro jeden z obou systémů; když se konečně vyslovil pro soustavu francouzskou, musil gen. Palicyn ustoupiti Suchomlinovu, jako chefu generálního štábu (1908) a gen. Rediger 1909 jako ministru války. Vítězství Suchomlinovo bylo zároveň spojeno s odstraněním velkoknížete z odpovědného postavení presidenta Rady říšské obrany. Ovšem spor o tyto vlastně principiální věci neposloužil ruské armádě v její přípravě na světovou válku a proto Suchomlinov, jenž si byl vědom toho, že bylo ztraceno mnoho drahocenného času a že ruská armáda (zejména válečný průmysl) není dostatečně připravena, nechtěl provokovati válku s Německem a bývá tudíž často považován za zrádce, což není spravedlivé, neboť při všem svém obdivování Německa byl v této příčině hnán důvody jistě též věcnými.

Odstavením velkoknížete a zrušením Rady říšské obrany bylo velkoknížeti znemožněno v letech 1908—14 činně se účastniti příprav pro válku, kterou sám předpovídal — býval považován za hlavu tzv. válečné strany při dvoře — takže neznal ani válečných plánů, ani z bližšího styku osob, které měly mít hlavní podíl na počátečních operacích. Suchomlinov předpokládal, že car sám převzme nejvyšší velitelství (což také původně bylo jeho úmyslem, proto jmenoval svého strýce jen velitelem 6. armády, soustřeďované okolo Petrohradu) a že tedy ministr války, jako nejvyšší vojenský hodnostář, s podřízeným sobě náčelníkem generálního štábu bude de facto v hlavním stanů císařově odpovědný za všechny operace, podobně jako npř. byli v Anglii ministři Kitchener a Churchill neomezenými pány ve vedení války na souši a na moři. Když 2. srpna 1914 car na popud ministerské rady se rozhodl setrvať v Petrohradě, nabídl zprvu vrchní velitelství armády Suchomlinovu — aspoň tak on praví ve svých Pamětech — jenž však odmítl. Proč tak učinil, nevíme; snad nechtěl být druhým Kuropatkinem, na jehož hlavu, jako ministra a pak nejvyššího velitele, se pak svezly všechny výtky za neúspěchy ruské armády ve válce 1904 až 1905. Car tudíž byl nucen jmenovati jiného generalissima a ponevadž velkokníže byl jednohlasně označován za nejschopnějšího kandidáta, svěřil mu vrchní velitelství. To ovšem nebylo po chuti

jeho starému nepříteli, který sice zůstal jako ministr v Petrohradě, ale považuje se za odstrčena, nesnažil se nijak zvláště podporovati strategii velkoknížete, se kterou ostatně nesouhlasil, ba ani zásobovati řádně armádu, se kterou Nikolaj Nikolajevič, podle něho, zacházel velmi hazardně.

Velkokníže, přes to, že byl stoupencem ofensivní strategie a upřímným obdivovatelem Francie, neúčastnil se porad mezi generálními štáby ruským a francouzským o operaci ve Východním Prusku, s níž ostatně nesouhlasil, nepřeje si překotného postupu do Pruska, dokud obě armády ruské, tam operující, nebudou patřičně zajištěny spojovací skupinou, nebyl tedy přívržencem ofensivy již o 15. den mobilisační, jak byla ujednána mezi Joffrem a ruským generálním štábem roku 1913.

Je známo, že ruská armáda nebyla hotova s reformami, se kterými se začalo po válce s Japonskem, tak neměla např. ani definitivního polního řádu pro pěchotu, omezujíc se na provisorní reglement, který vlastně ze zkušenosti rusko-japonské války napsal gen. Rennenkampf. Rovněž služební řád byl zmodernisován teprve po r. 1912 a vstoupil v platnost teprve tři dny před válkou. Nový mobilisační plán měl být hotov do konce roku 1914, takže za války mobilisovala armáda ještě podle starého mobilisačního plánu z roku 1910. Nebyla také provedena zamýšlená redukce pěchotních pluků ze 4 praporů na 3 a baterií z 8 děl na 6, což působilo těžkopádnost ruského válečného stroje. Byly dvě varianty válečného plánu: **A** pro případ, že hlavní útok půjde proti Rakousku-Uhersku, a **G** pro případ, že německé bojiště bude považováno za rozhodující. Velkokníže přes všecku sympatii k Francii nepovažoval za nutno, ulehčiti hned na počátku kampaně Francii a hnáti velké armády od Východního Pruska; věděl, jako řada jiných ruských generálů, že rakouská armáda bude zprvu nebezpečnější a že jen její úplná porážka umožní provést pak rozhodující operaci proti Německu. Mimo to nebylo mu tajno, že účinná ofensiva do Německa nemůže být zahájena bez pomoci asijských sborů ruských, zejména sibiřských, jejichž mobilisace nebude skončena tak brzy, aby se mohlo 15. den začít s postupem. Nadto Nikolaj Nikolajevič měl příliš dobré slovanské srdce, aby si neuvědomil, že vítězný postup proti armádě Dunajské monarchie, který byl od počátku pravděpodobný, posílí 20 milionů jejich slovanských obyvatelů v jejich vnitřním boji proti monarchii, nehledě ani k tomu, že považoval za důležitější ulehčiti napadenému Srbsku než uleviti Francii, která měla také pomoc belgickou a anglickou.

Velkokníže chtěl tedy operovati do Východního Pruska s armádami Rennenkampfovou a Samsonovou teprve po utvoření 9. armády ve Varšavě, ke které bylo třeba jednotek vzdálenějších. Tu však, hned když převzal vrchní velitelství, byly mu doručeny instrukce pro řízení armád v poli, z brusl nové a dosud mu neznámé, kde skupinovým velitelům, Žiliňskému a Ivanovu, bylo dáno příliš mnoho volnosti. Na popud Francie byla urychlena ofensiva Rennenkampfova a Samsonovova dříve, než 9. armáda mohla postupem na Toruň ohroziti viselskou čáru a přinutit Němce k striktní defenzivě. Žiliňskij, který nebyl ostatně mužem podle vkusu velkoknížete (on dával přednost Palicynovi nebo Alexějevu před chráněnci Suchomlinovými), se jako skupinový velitel vůbec neosvědčil; nedovedl koordinovati pohyby 1. a 2. armády, které do-

stávaly ostatně rozkazy bezdrátovou telegrafií en clair, takže mohly pak býti Hindenburgem poraženy jedna po druhé a vypuzeny z Východních Prus (Tannenberg a Mazurská jezera).

Obě tyto bitvy jsou vlastně počátkem ruské porážky ve světové válce, jako Marna je počátkem porážky Německa na západním bojišti. Stály ruskou armádu 25% nejlepšího aktivního vojska a způsobily převrat v celé ruské strategii. Velkokníže ovšem sesadil Ziliňského a udělal co mohl, aby bojovou schopnost vojsk zase obnovil, nicméně abnormální ztráty nutily ho posílati abnormální množství rezerv a materiálu na sever, přemísťovat neb jinam dirigovat celé armádní sbory, aby bylo lze znovu postavit 1. a 2. armádu, což mělo vše zhoubný vliv na postup proti Rakousku, které by — nebýti katastrof ve Východním Prusku — bylo roku 1914 bývalo jistě na hlavu poraženo. Mimo to bylo třeba změnění i válečný plán, přesunutí některé armády více na sever a postavení novou (10.) armádu (gen. Siewers) proti Východnímu Prusku, armádu, jež by jinak byla postupovala do Poznaňska.

Ziliňského vystřídal Ruzskij, který však s Ivanovem měl neustálé spory o akci proti Německu, naléhaje, právem, na zdlouhavého Ivanova, aby urychlil svoje operace na západ. Velkokníže napětím své celé energie konečně donutil svoje podvelitele k souladné operaci, kterou se mu podařilo v říjnu 1914 porazit Hindenburga při jeho prvním postupu (s německou 8. a 9. armádou) na Varšavu. Tato část jeho strategie je jeho nejlepším výkonem; ukazuje, čeho by byl býval schopen, kdyby byl měl armádu rovnocennou svým strategickým koncepcím. Bohužel toho nebylo.

Ruská armáda na počátku války byla jistě dobrá. Naučivší se mnoho z rusko-japonské války měla dlouho sloužící a tedy dobře vycvičené a ukázněné vojsko; mladší důstojníci, vojskoví i od generálního štábu, byli dobře vzděláni, nadšení a výborně konali svoji povinnost; mezi mladší generalitou bylo mnoho energických a schopných velitelů. Bohužel, předem designovaní vůdcové armád a skupin selhali, tak Ziliňskij, Rennenkampf, Samsonov, Siewers, proti Německu, Ivanov, Salza a Evert proti Rakousku-Uhersku a ani gen. Alexějev, do něhož Nikolaj skládal velké naděje, neprojevil dosti energie, stav se chefem generálního štábu na podzim 1915, když car převzal sám nejvyšší velitelství. Výzbroj a výstroj armády pro krátkou pohybnou válku byla přiměřená.

Ale od této dobré, ba výborné armády z podzimu 1914 sluší odlišovati novou armádu která ji z velké části nahradila po porážkách z léta 1914 a zimy 1914—15. Armádě té scházelo především nižší odborně vzdělané důstojnictvo. V Rusku nebylo tolik intelligence, jako ve státech západních a nebylo tedy lze vychovati tolik záložních důstojníků, mužstvo nově odvedené se pak po krátkodobém výcviku nedovedlo přizpůsobit modernímu boji, vyžadujícímu i od prostého vojáka, a zejména od poddůstojníka, mnoho samostatného jednání a bystrého pochopení situace. Ale co nejvíc scházelo této nové armádě, cvičené v zápolí za doby, kdy válka utkvěla ve stabilisované frontě, byl materiál všeho druhu. Nebylo zbraní, nebylo střeliva, ježto ruský průmysl, nedostatečně před válkou připravený, nepostačil vyrábět. Povážíme-li, že Rusko šlo do války asi s 1000 střelami na dělo — což byla zásoba považovaná tehdy u všech států za dostatečnou — že však na podzim 1914 spotřebovalo denně průměrem 45.000 střel, kdežto celá měsíční

výroba ruských továren nepřesahovala 35.000 kusů, pochopíme, že brzy nadešel okamžik, kdy ruské dělostřelectvo nemělo čím střílet. Podobný nedostatek byl u pěchoty, kde nebylo lze na jaře 1915 nové formace vůbec dostatečně opatřit puškami, takže velitelé hnali do karpatských průsmyků mužstvo ozbrojené jen holemi!

Ale na podzim 1914 tyto nedostatky nebyly dosud akutní a velkoknížeti se podařilo po reorganisasí všech armád nasadit svůj neodolatelný „parní váleček“. Do Slezska, k obsazení uhelné a průmyslové oblasti, měly vniknouti armády 4., 5. a 9., nově vstrojené armády 1. a 2. měly při tom chránit pravý bok ruské sestavy a 10. upoutat německou armádu ve Východním Prusku, zatím co 3., 8. a nově vytvořená obléhací armáda u Przemyslu měly v Haliči držeti v šachu silně prořídlé již armády rakousko-uherské.

Tento velkolepý plán se nezdařil. Němci ustupující ke hranicím, zničili podle plánu gen. Hoffmanna a intendanta dra Kebera úplně všechny dráhy v celém ruském území, jímž prošli, soudíce, že každá moderní armáda se musí zarazit ve svém postupu nejdále na 120 km od konce použitelné trati. Tak se také stalo. Ruské armády vskutku musily na 120 km od Visly učinit v postupu delší pauzu — jejich železniční formace nebyly právě nejlépe vypraveny, aby rychle dráhy znovuzřídily — a zatím se Němcům podařilo provést důležité přesuny a položit hlavní váhu své sestavy na levé křídlo, severně od Visly. Mimo to z viselských pevností, z Královce, Poznaně, Toruně a Vratislavě a jiných míst vydupali téměř ze země poslední zálohy a obsadili tak pevně severní frontu, že ruské armády určené k ofenzivě nad Vislou se daleko nedostaly. Ale i tak bylo třeba mnoho vojevůdcovského ostrovtipu, aby německé armády dospěly až k Lodži a jen šťastnému výsledku této bitvy (v listopadu 1914), jež děkují hlavně energii sborových velitelů (zejména hr. Scheffela), sluší přičísti jejich úspěšné zakončení této zimní kampaně.

Ale energie velkoknížete ani tehdy ještě nebyla zlomena. Hned na počátku roku 1915 pojal nový „gigantický“ plán, kterak znovu vniknouti do Prus a povalit německou frontu tentokrát od severu. Zatím co velmi zesílená 10. ruská armáda Siewersova měla provést obchvat levého německého boku útokem do Východního Pruska, byly dvě jiné armády dirigovány od jihu do Východních a Západních Prus, aby prolomily slabou tamní hraniční ochranu (v podstatě jediný sbor Zastrowův a dvě jezdecké divise). Němci, jakmile se o tomto plánu dověděli (hlavně zachycením bezdrátových depeší, které tehdy uměli čísti i když byly šifrovány), nasadili ihned protiofenzivu: 10. ruská armáda byla poražena a téměř obklíčena v augustovských lesích mistrnou operací generála Eichhorna v únoru (tzv. zimní bitva v Mazursku), zatím co generál Gallwitz, jmenovaný velitelem celé jihopruské fronty, energickým postupem na Przasnysz (koncem února) a novou ofenzivou na Mławu (v březnu) zdržel ruský nápor z jihu, takže do dubna 1915 bylo lze i „gigantický“ plán považovat za ztroskotaný. — Naproti tomu se nezdařila rakousko-uherská ofenziva k vyproštění Przemyslu, který padl 23. března.

Uvolněním obléhací armády od Przemyslu bylo velkoknížeti možno zesílit jižní frontu a tu připadl na nešťastnou myšlenku tzv. velkonoční karpatské bitvy, jíž chtěl — po nezdaru „gigantického“ plánu — prolomit rakousko-uherskou frontu proniknutím

do Uher. Pravím, že myšlenka byla nešťastná a to proto, že tato fronta byla zatím zesílena tzv. jižní německou armádou Linsingenovou a postup lesnatými průsmyky karpatskými, sám sebou obtížný, se nemohl zdařiti při nedostatečné výzbroji nových ruských armád, jimž vedle zbraní a střeliva scházely dočista všechny technické pomůcky, potřebné k takovéto operaci. Suchomlinov má pravdu, nazýváje karpatskou ofensivu pro Rusko katastrofální; ona byla počátkem konce ruské bojové schopnosti, neboť vysílená armáda neodolala pak 1. května rakousko-uherskému průlomů u Gorlice.

Gorlickým vítězstvím začíná pro ústřední mocnosti nová perioda pohybné války, která přivedla jejich armády koncem září na linii Riga—Dvinsk—Baranowiczi—Pinsk—Dubno—Seret—Černovce. Ale v tu dobu velkokníže již nebyl generalissimem. Přes to, že se mu podařilo mistrně provésti ústup ruských armád, třeba s obětováním celého Polska, statisíců zajatců a set děl a jiného materiálu, přes to, že ani jediná ruská armáda nebyla katastrofálně postižena, takže na jaře 1916 stála tu celá fronta pevněji než dříve, upadl u cara v nemilost a byl 9. září zbaven vrchního velitelství a poslán jako generální guvernér na Kavkaz. Car pak sám se ujal vrchního velení, prý na podnět Rasputinův, jenž prorokoval carevně, že vítězství se dříve neobráti k ruským zbraním, dokud car sám se nepostaví v čelo svých vojsk. Ale ani on, málo energický a vojensky nevzdělaný, nemohl odvrátit konečnou katastrofu své armády, jež vedle ohromných škod na mužstvu a nenahraditelném materiálu utrpěla stálými porážkami také otřes morální, z něhož ji zlepšení jenom hmotných prostředků na jaře 1916 ovšem nedovedlo vyléčiti.

Silná ruka velkoknížete se na Kavkaze ihned projevila. Doplniv armádu Judeničovu, opatřiv ji novými zásobami a zorganizovav dopravní službu v tomto nesmírně obtížném terénu, nastoupil s ní nový postup do Armenie, který 16. února 1916 byl korunován dobytím Erzerumu a vyvrcholil 26. července obsazením Erzincanu; vedle toho ruské vojsko proniklo do Trapezuntu. Jeho myšlenkou byla též — nezdařená pak — ofensiva generála Baratova do Persie, aby byla podána ruka Angličanům, postupujícím z Bagdadu na Mossúl.

Revoluce, která v únoru 1917 vypukla v Petrohradě, učinila však konec činnosti Nikolaje Nikolajeviče. Sám zapřísáhl cara, aby udělal cestu reformám a sám se nabídl nové vládě. Car vskutku také před svou abdikací jmenoval ho znovu vrchním velitelem všech armád. Ale nová vláda, v níž zasedali političtí řečníci jako Kerenskij, nechtěla míti v čele armády silné osobnosti, obávaje se, že by její slabošská politika mohla býti nahrazena vojenskou diktaturou, která by právě v té době Rusku byla nejméně škodila, mohouc armádu i národ zachrániti před bolševickým rozkladem. Že vojsko i lid viděli ve velkoknížeti svého skutečného vůdce, bylo možno seznati z nadšených ovací, které mu byly konány na každé stanici jeho cesty z Kavkazu do hlavního stanu.

Dne 28. března se Nikolaj odebral na Krim, čekaje, jak se věci dále vyvinou. Nesnažil se nové vládě stěžovat její posíci a ani za bolševického převratu aktivně nevystoupil. V březnu 1919, když bylo patrné, že protibolševické pokusy se nezdaří, odebral se po anglickém křížáku „Marlboroughovi“ do Italie a žil pak většinou na Riviére a v Paříži, jsa ve styku s ruskou emigrací, ale mluvě

na veřejnosti jen málo a velmi opatrně. Zdá se, že jeho vrozená ctižádostivost a pýcha pominuly a přeměnily se v bolest nad ztrátou všeho, co mu v Rusku kdysi bylo drahého.

Konečný úsudek o něm pronesou teprve dějiny. Ale již nyní lze říci, že byl jednou z nejsilnějších vojevůdcovských osobností světové války. Sám Ludendorff o něm praví, že byl „ein ganzer Soldat und Feldherr“. Nám byl především Slovanem, upřímným, nekompromisním a nadšeným. Měl smysl pro spravedlnost a nezdolnou energii, která spolu s nenávisí ke všemu pletichářství byla by ho pasovala na vynikajícího státníka, kdyby mu byla bývala dopřána příležitost. Že měl všechny schopnosti státí se championem Slovanstva v jeho boji proti nepřítelům, dokázala jeho proklamace, vydaná Polákům v prvních týdnech války, která se i nám stala v oné době evangeliem lepší budoucnosti.

---

Podplukovník gšt. Libor VÍTĚZ:

### *Taktický význam zdokonalení lehkých kulometů.*

V článkách dánského kapitána Halvor Jessena,<sup>\*)</sup> vydaných v německém překladu, se uvádí, že si cizina objednala do března 1928 celkem 2000 lehkých kulometů Madsenových, lafetou zdokonalených, kterými se právě dánská pěchota vyzbrojuje, a že se nyní tyto kulometry v 11 cizích armádách zkoušejí.

Je však známo, že i u nás byl Ottomanským-Bergmanem učiněn podobný vynález a že se jeho výrobou podle zprávy „Důstojnických listů“ zabývá továrna Košar a spol. Dokonce i rakouský vojenský vědecký a technický časopis přinesl o něm v svém 1. čísle ročníku 1929 článek s celkem dobrým posudkem.

Tento vynález se týká zdokonalení našeho velmi dobrého lehkého kulometu ZB. vz. 24, který, jak známo, není úplný palebný stroj, jako na př. náš těžký kulomet.

Při střelbě nese totiž střelec část váhy lehkého kulometu a nadto svým ramenem zachycuje zpětné nárazy, které jsou poměrně velmi silné. Tyto rychle za sebou jdoucí nárazy vyraží střelci po každé menší serii ran jeho lehký kulomet z cíle a nutí jej vždy znovu k přerušování seriové palby a k opětovnému zamiřování.

Vynálezem Ottomanského-Bergmana promění se náš lehký kulomet v úplnou automatickou zbraň, s níž střelec jen míří a vypaluje a která zvláštním mechanismem zachycuje pružně zpětný náraz a podobně, jak je tomu u moderních děl, po každé ráně vratným zákluzem uvede lehký kulomet přesně do polohy před vypálením.

Při zmíněném vynálezu běží tedy o stabilisátor neb lépe říkajíc o lafetu s podstavcem, který se podobá podstavci těžkého kulometu, jenže je mnohem lehčí. Vážít' lafeta i s podstavcem a s ramenní opěrou zrovna tolik jako dosavadní lehký kulomet ZB; to je asi 9 kg.

Lafeta nebo stabilisátor, vynálezci nevhodně nazvaný spojkou, brzdí zpětný náraz vzduchovou brzdou a vratnou zpruhou uvádí 1. kulomet do polohy před výstřelem. Podstavec a ramenní opěra, nezávislá na klouzajícím lehkém kulometu, umožňuje střelci přesné míření a stále kontrolovanou seriovou palbu i na velké vzdáleno-

<sup>\*)</sup> Die automatische Präzisions- und Einheitswaffe des modernen Schlachtfeldes. Kopenhagen (Heyde) 1927.